

УДК 94(437.1/2)

МІСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СВ.ВОЙТЕХА СЛАВНИКОВИЧА ПІСЛЯ ВИГНАННЯ З ЧЕСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ (995 – 997 рр.)

Мокрянин Д. М. (Ужгород)

Св.Войтех став об'єднуючою фігурою для східної і західної церков. Постать св.Войтеха з'єднує перш за все чехів і поляків, відносини між державами яких не завжди були дружніми. Саме над гробницею св.Войтеха у 999 році було оприлюднено грамоту про створення першого польського архієпископства, що гарантувало суверенітет Польської держави. Св.Войтех об'єднує також чехів з мадярами, бо саме він хрестив першого угорського короля Іштвана I Святого. Чеський святий був добре обізнаний з проблемами Центрально-Східної Європи і, намагаючись долучитися до їх вирішення, загинув мученицькою смертю.

Ключові слова: Св.Войтех, Польська держава, Болеслав II, Угорська держава, церква, архієпископство.

Святий Адальберт-Войтех був визначним членом роду Славниковичів. Народився він у 956 році в Любичах в сім'ї князя Славніка, який володів землями в східній Чехії. Його була саксонська принцеса Адільбурга.

У святому Хрещенні шостому сину Славніка дали слов'янське ім'я Войтех, яке він пізніше у святому Миропомазанні змінив на Адальберт, на честь свого ментора - магдебургського єпископа Адальберта. В 981 році святий Адальберт прийняв священніч свячення з рук свого ментора. Разом із рідним братом Радимом та товаришем Радлом науку здобував у найкращій тогочасній німецькій школі. Рід Славніка боровся з родом Пшемисла за контроль над чеськими племенами. У цю боротьбу проти власної волі був втягнутий і Адальберт.

Поразки Болеслава II викликали перестановку політичних сил в Чеському князівстві. Престиж князя упав, а в такій ситуації росли претензії вельмож. Важливішою проблемою стало питання взаємовідносин між Пршемисловичами і Славниковичами. Загострення їх князь Болеслав II хотів на перших порах уникнути, тому й демонстрував своє примирення з єпископом Войтехом, що був з роду Славниковичів [21, с.28; 18, с.173]. В той же час біографи св.Войтеха (Бруно з Кверфурту, Ян Канапарій) підкреслюють, що Болеслав II в дійсності і не думав тісно співпрацювати з єпископом. У нього були далеко важливіші турботи, а саме: він мусив якось компенсувати втрати надходження данини в результаті зменшення території князівства, щоб своє військове забезпечити матеріально [24, с.76; 26, с.35].

Прискорення до кризи у стосунках між Славниковичами і Пршемисловичам прийшло з іншого боку, а саме з відносин між чеськими вельможами і Празьким єпископом Войтехом Славниковичем. Незважаючи на те, що єпископа просив повернутися до Праги сам Болеслав II і відносини між ними розвивались коректно, вельможі демонстрували свою неприязнь до очільника чеської церкви [13, с.357]. Справу довершив гострий конфлікт, що виник між єпископом

і впливовим родом вельмож Вршовців. Жінка одного з членів цього роду була звинувачена в порушенні вірності чоловікові. Більше того, Вршовці підозрівали, що її таємним коханцем була духовна особа. Чеські вельможі того часу все ще дотримувались поганських звичаїв у сімейних питаннях і вважали, що невірна жінка має бути вбита. Нещасна шукала захисту в резиденції єпископа. Керуючись християнською заповіддю милосердності, єпископ Войтех вирішив їй допомогти і переховав її в церкві св.Бенедикта, що була поряд з його резиденцією. Розлючений натовп на чолі з представниками роду Вршовців оточив резиденцію єпископа. Єпископ Войтех вийшов їм назустріч і готовий був принести в жертву своє життя, аби врятувати від кривавої помсти жінку, що шукала його захисту. Згідно з правилами християнської церкви, винний, який шукав захисту біля святого престолу в церкві, мав право на захист і саме цього правила дотримувався єпископ Войтех. При цьому напад був спрямований проти Войтеха не як проти єпископа, а як представника роду Славниковичів. Вршовці сміялись з того, що Войтех готовий був пожертвувати своїм життям, щоб захистити нещасну жінку. Цей випадок послужив їм приводом для нападок на Войтеха. Вони вигукували, що тернову корону мученика вони йому не «подарують». Відкрито загрожували, що помстяться його братам, їх жінкам і дітям («...якщо нам не буде видана щонайшвидше ота невірниця, то захопимо твоїх братів, а на їх жінках, потомках і маєтку помстимося за цей бруд» [12, с.128].

Ця сцена є свідченням того, що ворожа напруга між прибічниками Болеслава II і Славниковичами небезпечно зростає. Вршовці змусили монаха-ключника видати їм ключ від церкви, в якій переховувалась жінка, після чого увірвались до храму і біля священного місця, вівтаря, де жінка шукала спасіння, її жорстоко вбили [7, с.344].

Це було серйозне порушення церковних правил та важкий удар по престижу Празького

єпископа. Войтех не мав іншого виходу як відлучити Вршовців від церкви, як організаторів вбивства на священному місці. Це їх не тільки не налякало, але ще і посилювало протидію єпископу Войтеху Славниковичу [14, с.232]. До того ж вони діяли впевнено, отже розраховували на підтримку князя Болеслава II. Єпископ Войтех зробив з цього висновок, що в такій ворожій до нього ситуації він не може здійснювати свою працю і весною 995 року знову покинув Прагу, на цей раз назавжди [25, с.122]. Та і в цьому трагічному випадку Войтех намагався зберегти мирні стосунки з князем Болеславом II. На місце Празького єпископа він рекомендував брата князя Крістіана-Страхваса.

Представники роду Вршовців вважали себе переможцями, звинувачували Славниковичів, що ті намагаються протидіяти князю і винні у всіх бідах, що спіткали князівство за останній час. Від Болеслава II вимагали, щоб рішуче виступив проти Славниковичів. Їх позиція була ясною, Вршовці хотіли зайняти місце Славниковичів у князівстві [23, с.25].

Єпископ Войтех, покинувши Прагу, відправився в Рим через Угорщину. Цей шлях він обрав не випадково. В ньому жив дух місіонера, проповідника християнських ідей, організатора церкви Христової [26, с.56]. Саме в цьому гостру потребу мала Угорська держава, яка проходила етап остаточної централізації і трансформування мадярської спільноти з напівкочової у осілу, землеробську, європейську. Складовою частиною цього процесу була і організація християнської церкви [5, с.172].

Весь цей процес супроводжувався драматичними, кривавими подіями. У 970 році на князівський трон вступив правнук легендарного вождя Арпада - князь Гейза. У цей час зазнали остаточної краху грабіжницькі наїзди мадярських дружин, пройшов симбіоз кочівників і залишків попереднього землеробського населення Дунайської котловини. Перед князем Гейзою постало завдання концентрації влади в одних руках, ліквідації двовладдя між князем і військовим вождем (*gyula*); приборкання багаточисельних племінно-територіальних вождів, що мали власні дружини і збирали данину виключно для утримання своїх маєтків і збройних дружин, хоча і приходили на допомогу князю у випадку зовнішньої загрози; активно поширювати християнство і організувати церкву, яка б проповідувала і стверджувала принцип "Богові Боже, а цісарю (князю) цісареве"; ліквідувати поганські звичаї, а з ними і залишки родово-племінної системи [3, с.81].

У 972 році князь Гейза звернувся до імператора Оттона I з проханням вислати в Угорщину християнську місію на чолі з місійним єпископом. Імператор відразу ж вислав висвяченого на єпископа монаха Бруно із монастиря в Сент-

Галлені, місію якого доповнили проповідники з відомого своєю місійною діяльністю серед поганів архієпископства в баварському Пассау. Після приходу в Угорщину єпископ Бруно охрестив князя Гейзу з родиною і 5 тисяч угорських вельмож і дружинників.

Проте Гейза не дуже дотримувався постулатів християнської церкви. За словами відомого Тітмара Мерзебурзького, поряд з участю на християнських богослужбах він приносив жертву старогорським ідолам. До того ж, Гейза не відзначався ні миролюбством, ні терпимістю. Це був типовий жорстокий ранньосередньовічний володар, якому покора християнського віровчення була чужою. На докори єпископа Бруно він відповів: „Я настільки багатий, що можу собі це дозволити” [11, с.444].

До своїх противників Гейза також ставився не з християнським всепрощенням, а з жорстокістю варварського вождя. На цю рису характеру Гейзи вказував, зокрема, хроніст Тітмар, за словами якого той „був невимовно жорстоким і в хвилях вибуху цієї жорстокості убив дуже багато людей” [11, с.446].

Князь Гейза вважав, що Угорська держава має бути визнана членом спільноти християнських народів, яка не підкорена жодній світській владі. З великими почестями прийняв князь Гейза єпископа Войтеха, коли той прямував через Угорщину до Риму [11, с.447]. Незважаючи на короточасне перебування в Угорщині, Войтех залишив по собі добру пам'ять, бо активно спричинився до організації і зміцнення угорської церковної системи. Тут він залишив свого довголітнього супутника і співника Радла (в Угорщині відомого під латинським іменем Астрік), який невдовзі став абатом монастиря св.Бенедикта на Паннонській горі (Паннонголмо), духовного центру угорської церкви і поширювача ідей клонійської реформи [9, с.210].

Згодом Радла-Астрік став також абатом в Пейчвараді і першим єпископом в Калочі (1002-1007). Три роки він представляв осліпленого естергомського єпископа Себастьяна, а після його смерті став найвищим церковним ієрархом в Угорській державі (1007-1036). З самого початку своєї діяльності Радла-Астрік керувався клонійськими реформами, які так активно проповідував єпископ Войтех. Радла-Астрік став визначною особою свого часу, багато подорожував по європейських країнах. Як послідовник єпископа Войтеха після його трагічної, мученицької загибелі (997) мав широко відкриті двері у імператора Оттона III, папи Римського й інших визначних друзів св.Войтеха [9, с.213]. Саме він спричинився до визнання Папою Римським автокефалії угорської церкви з архієпископством в Естергомі і коронації сина князя Гейзи Іштвана королівською короною [25, с.122].

Завдяки політичному кругозору Радли-Астріка Угорська держава і угорська церква визнала св.Войтеху своїм небесним патроном. Не випадково імя Войтеху (латинський варіант Адалберт, угорський - Бейла) було і є до сьогоднішнього дня одним із найпопулярніших в Угорщині. Архієпископський кафедральний собор в Естергомі був також присвячений св.Войтеху-Адалберту, а “Життя” св.Войтеху приписують йому всі заслуги в християнізації Угорщини і хрещення першого угорського короля Іштвана I [9, с.210]. Останній завжди виказував велику повагу, навіть поклоніння св.Войтехові-Адалбертові, завдяки чому став близьким імператору Оттонові III і папі Сильвестрові, які вважали св.Войтеху вчителем і найближчим радником, розповсюджувачем ідей європейської християнської єдності [27, с.82].

Після свого відходу з Праги єпископ Войтех Славникович сконцентрував свої зусилля на духовній праці. В Римі він очолив Авентинське абатство, яке завдяки йому стало центром європейської духовної еліти, що виступала за послідовне здійснення ідей клонійської реформи. З цього центру ці ідеї поширювались до Чехії, Угорщини і Польщі [17, с.48].

Весною 996 року в Рим приїхав імператор Священної Римської імперії Оттон III. Там він часто спілкувався з Войтехом і високо оцінював освіченість чеського єпископа, його прихильність до ідеї єдності європейського християнського світу. Деякі німецькі історики вважають, що тісні дружні відносини з чеським єпископом були на шкоду молодому імператору Оттонові III, особливо для його духовного росту [20, с.346]. Треба сказати, що такі погляди не мають підстави і виходять з погляду на Войтеху як фанатичного містика, мрійливого монаха, який нібито вважає, що на світі немає нічого ціннішого ніж медитація в монастирській келії. Тільки в останні роки історики стали звертати увагу на політичний фон, на якому розвивався повний драматичності життєвий шлях єпископа Войтеху. На жаль, автори його “Життя” сконцентрували свою увагу на релігійно-богословському аспекті і не залишили нам ніяких відомостей про зміст довгих розмов між імператором і єпископом. Можна бути впевненим, що аскетизм і побожність не були єдиними темами їх розмов. Незаперечним є те, що вони обговорювали також загальноєвропейські і загальнохристиянські плани імператора, християнізацію східної Європи, Угорщини [22, с.258].

В числі осіб, що супроводжували імператора, був і архієпископ Майнцький Віллігіс, якому підпорядковувалося празьке єпископство і відповідно виконував над Войтехом митрополітську функцію. Він відразу поставив перед Войтехом вимогу, щоб той негайно повернувся до Праги і виконував свою місію єпископа. Очевид-

но він вважав, що повернення Войтеху і його примирення з князем Болеславом II стабілізує ситуацію в Чеській державі. На перших порах вимогу архієпископа Віллігіса підтримав і папа, це ж підтвердив і скликаний на вимогу Віллігіса синод кардиналів. Після цього Віллігіс виїхав у Німеччину. Але Войтех не поспішав з виконанням вимоги архієпископа і постанови синоду, бо краще від кардиналів знав ситуацію в Празі і вважав ілюзією можливість замирення між єпископом Славниковичем і Болеславом II Пршемисловичем, з наказу якого був ліквідований рід Славниковичів [27, с.108].

В цій ситуації Войтех обрав обхідний, дипломатичний маневр. Він формально погодився повернутись до Праги, але тільки в тому випадку, якщо його про це попросять чеський князь і чеські вельможі. В очікуванні відповіді з Праги Войтех відвідав відомі монастирі у Німеччині, Франції. У Франції відвідав гробниці св.Мартіна в Турі, Сен Дені біля Парижу, св.Бенедикта в Флери, св.Мавра в однойменному монастирі [13, с.147]. Після цього повернувся до Майнца і звідси ще раз послав своїх послів до Праги за відповіддю.

На його листи різко відреагували чеські вельможі, звичайно не без відома князя Болеслава II. Згідно з розповідями хроніста Бруно з Кверфурту, чеські вельможі заявили Войтехові: „Добре знаємо, чоловіче, що ти задумав. Ми тебе зовсім не хочемо бачити і немає тобі місця у твого народу, для тебе, який хоче тільки жорстокої помсти за своїх вбитих братів” [28, с.185]. Як кажуть, на злодієві шапка горить. Вельможі приписували єпископу Войтехові такий хід мислення і такі вчинки, які були властиві їм самим. Після цього і архієпископ Віллігіс зрозумів, що Войтех не може повернутись до Праги і таким чином крісло празького єпископа залишалось вільним для нового претендента. Ним став брат князя Болеслава II Крістіан-Страхвас, якого свого часу рекомендував на цей високий пост і Войтех. З цим погодився і архієпископ Віллігіс. Проте Крістіан-Страхвас не встиг зайняти крісло єпископа, бо під час висвячення у нього стався кроволив у мозок, від якого він помер [10, с.30].

Ці події відкрили дорогу Войтеху до виключно місійної діяльності, про яку він завжди мріяв. Папа Римський надав йому титул *episcopus regionarius* (місійний єпископ). Войтех відразу ж відправився до Польщі звідки йому надійшло запрошення від князя Болеслава Хороброго. Для польського володаря запрошення Войтеху було перш за все далекосяжним дипломатичним маневром. З одного боку, це виглядало як дружній жест в бік імператора Оттона III, який ставився до Войтеху з великою повагою. З другого боку, це була відкрита демонстрація воєрності по відношенню до Болеслава II Чесько-

го. Програмою максимум Болеслава Хороброго було створення незалежної від німецької імперської церкви польської церковної організації, яка мала підтвердити і захищати політичну незалежність Польської держави. Для здійснення цього плану якнайкраще підходило перебування на території Польщі такої визначної церковної особи, якою і був єпископ Войтех Славникович і тим більше, що у своїх, тобто в чехів, він порозуміння не знайшов [2, с.132].

В Польщі єпископ Войтех відразу розгорнув активну роботу щодо організації церковного життя і розвитку структури церкви. До сьогоднішнього дня в багатьох польських регіонах збереглися розповіді про їх відвідини єпископом Войтехом. Впевнено можемо сказати тільки про відвідини Войтехом церковного центру Польщі міста Гнезно. Єпископ Войтех заснував також монастир св.Бенедикта в Мендзиречі або в Тршемешні. Аббатом в ньому став родич єпископа Анастазій, який втік до Польщі після трагедії в замку Лібіце і до цього часу був абатом бенедиктинського монастиря в Бржевнові коло Праги [27, с.85].

В Польщі єпископ Войтех запровадив твердішу систему посту. Традиція приписує йому також складання популярного серед польських католиків гімну *Vogurodzica, Matka Bożska*. На користь авторства Войтеха говорить той факт, що, згідно з думкою музикознавців, композиція гімну має багато спільного з візантійською традицією IX-X століття. Відомо, що єпископ Войтех підтримував в Чехії старослов'янсько-візантійські мотиви в богослужбах, в Італії перебував в грецькому монастирі св.Нейла, де проводилась виключно візантійська богослужба. Відомо також, що Войтех виступав за більш ширше вживання народної мови при богослужіннях [12, с.32].

Незважаючи на таку корисну для польської церкви діяльність, єпископ Войтех все ж спішив розпочати свою місійну діяльність серед поганів. Спочатку Войтех хотів вести проповідницьку роботу серед полабських слов'ян велетів-лютичів, котрих він знав як частих воєнних союзників чеського князя. Причиною того, що ці племена відмовлялись прийняти християнську віру була тверда "практика" німецьких місіонерів, які часто застосовували силу, що Войтех вважав неприйнятним. До того ж, за німецькими місіонерами йшли німецькі феодалі із своїми дружинами і намагались підкорити собі полабські слов'янські племена. Ось чому велети-лютичі вперто противились християнізації. Єпископ Войтех був впевнений, що його велети-лютичі приймуть і вислухають і йому вдасть їх повернути до церкви Христової [19, с.13]. На жаль, його місія була повернута в іншому напрямку.

До цього спричинився скоріш за все польський князь Болеслав Хоробрий. В його планах

було розширення польського впливу в Прибалтиці далі на північний схід на землі литовських племен прусів. Базою для розширення такого впливу мав бути Гданьськ у гирлі Вісли. Пруси населяли побережжя між річками Віслою і Неманом. В другій половині X століття їх небезпечними сусідами стали поляки, які затиснули їх між Мазурськими озерами з півдня, нижньою Віслою з заходу і Неманом зі сходу. Отже, християнська віра могла поширюватись на землі прусів тільки з Польської держави, але цей процес супроводився політичною та воєнною експансією Пястовичів. Частими стали воєнні конфлікти між пруськими дружинами і військом польських князів. Як вказують хроністи Адам Бременський і Галл Анонім, саме Болеслав Хоробрий виношував наміри про включення земель прусів до складу Польської держави [4, с.320]. Як перший інструмент для виконання цього плану, Болеслав Хоробрий вирішив використати християнізацію прусів місією єпископа Войтеха. Останній мусив з цим погодитись, бо практичне здійснення місії залежало від польського князя [29, с.212].

Ранньою весною 997 року Войтех із своїм супроводом, в якому був і його брат Радім, приїхав у Гданьськ. Звідти на човні поплив до землі прусів в поселення Трусо в одному з рукавів гирла Вісли. При зустрічі з прусами звернувся до них польською мовою, яка в ті часи мало відрізнялась від чеської. Литовську мову прусів він звичайно знати не міг, але був впевнений, що в польсько-пруському прикордонні пруси будуть розуміти його польську мову, що в дійсності і сталося. Пруси спитали хто він такий і звідки йде. Відповідь Войтеха, що він йде з Польщі від двору князя Болеслава викликала у них підозру, чи не є він таємним послом на службі польського володаря, відносини з котрим у них були далеко не мирні. Пруси відмовили єпископу Войтехові залишатись на їх території і відвезли його і супровід на побережжя моря. При цьому попередили їх, щоб вони під загрозою смерті більше до них не повертались [26, с.24].

Єпископ Войтех був розчарований такою "зустріччю" з прусами, проте не втрачав надії, що йому вдасться їм пояснити свої мирні наміри і благородство місії. Тому замість того, щоб виконати наказ прусів, він залишився на побережжі моря і провів там декілька днів у молитвах. Тут його і побачив загін пруських воїнів, що контролював прикордоння. Виявилось, що воїни були обізнані з наказом про вигнання місії єпископа Войтеха і дорікали йому порушення цього наказу. Один із воїнів, брат якого був убитий під час війни з поляками, кинувся до єпископа, що продовжував молитись і вбив його. Єпископу відрізували голову і кинули в воду Вісли. Це сталося 23 квітня 997 року, проте супутників єпископа залишили живими [16, с.105].

Тіло єпископа Войтеха вода віднесла на польський берег, де воно було знайдено християнами і передано князю Болеславу Хороброму. Він викупив від прусів також голову єпископа і з великими почестями, які належали мученикам і святым, наказав похоронити останки єпископа в кафедральному храмі в місті Гнезно [1, с.133].

Активність князя Болеслава Хороброго не була такою вже безкорисливою. Він розраховував використати і мученицьку смерть єпископа Войтеха для досягнення Польщею церковної самостійності від німецької імперської церкви, що мало бути гарантією суверенітету Польської держави [15, с.195]. Можливо, уже запрошуючи єпископа Войтеха до Польщі, він розраховував на те, що йому вдасться дістати право створення архієпископства, а аскетична постать впливового ієрарха була дуже доречною. Але і мученицька смерть Войтеха стала добрим приводом для переговорів з папою Римським і імператором, які закінчились повною перемогою польської дипломатії. В 999 році на синоді кардиналів у Римі було прийнято рішення про створення в Польщі Гнезненського архієпископства [15, с.200].

Дякуючи присутності серед місіонерів брата єпископа Радіма, деталі мученицької смерті Войтеха стали широко відомі по всій Європі, а місце його поховання в польському Гнезно стало ціллю паломництва тисяч вірників. Невдовзі Войтех був канонізований і став першим чехом, діяльність якого мала загальноєвропейське значення. Чехи, які його не зрозуміли і не прийняли, стали з гордістю називати св.Войтеха першим Європейцем чеської крові [6, с.71]. А тому, що він визнавав і слов'янське богослужіння і свої найщасливіші роки прожив в латинсько-грецькому абатстві на римському Авентині, св.Войтех став об'єднуючою фігурою для східної і західної церков, таким його вважають і сьогоднішні богослови. Постать св.Войтеха з'єднує перш за все чехів і поляків, відносини між державами яких були не завжди дружніми. Саме над

гробницею св.Войтеха у 999 році була оприлюднена грамота про створення першого польського архієпископства, що гарантувало суверенітет Польської держави. Св.Войтех об'єднує також чехів з мадярами, бо саме він хрестив першого угорського короля Іштвана I Святого.

Св.Войтеха спіткала чи не найтрагічніша доля з усіх середньовічних церковних діячів, які після мученицької смерті були канонізовані. Як член князівського роду, він проти своєї волі, був втягнений до державних проблем. Його сходження на єпископський престол у Празі було політично обумовленим, стало тим компромісом, який мав утримувати єдність Чеської держави. Зміна політичної ситуації, війна з Польщею змусила Войтеха покинути Прагу. Найщасливішими роками його життя було перебування в монастирях в Монте Кассіно, св.Нейла і, нарешті, св.Алексія в Римі. І знов повернення до Праги з політичних розрахунків князя Болеслава II Чеського і новий розрив з ним, який став передднем трагедії його роду. Св.Войтеха пережив тільки один представник з його роду, сам князь Собеслав. Зі своєю військовою дружиною він був у складі війська польського короля Болеслава Хороброго, яке в 1003-1004 роках окупувало Прагу [30, с.35]. Наприкінці війни Собеслав і загинув. Висувають фігуру св.Войтеха як об'єднуючу також німецькі історики, адже освіту він одержав у Магдебурзі, був тісно пов'язаний з імператорським двором, брав активну участь в розробці грандіозних планів Оттона III щодо об'єднання християнської Європи [8, с.67].

Знали св.Войтеха як паломника до святих місць у Франції, він був гарячим прибічником реформи церкви, що зродилась у французькому کلонійському монастирі. Планував він також паломництво до монастирів на Русі. Чеський святий був добре обізнаний з проблемами Центрально-Східної Європи і, намагаючись долучитися до їх вирішення, загинув мученицькою смертю.

1. Королюк В.Д. Древнепольское государство. – М.: Изд-во. АН СССР, 1956. – 206 с.
2. Королюк В.Д. Западные славяне и Киевская Русь в X – XI вв. – М., Наука, 1964. – 375 с.
3. Симонова Е. Материальная культура населения Северо-Восточной Венгрии У11-Х1 вв. // Central Europe in 8-10 Centuries. – Bratislava, 1997.
4. Arnold S. Polska za czasów Mieszka I. i Bolesława Chrobrego. - Warszawa, 1927. – 368 s.
5. Bartha A. Hungarian society in 9th and 10th centuries. - Budapest, 1975. – 409 s.
6. Bláhová M. Biskup Vojtěch a česká společnost //Środkowoeuropejskie dziedzictwo świętego Wojciecha. - Katowice, 1998. – 345 s.
7. Boleslav II. Der tschechische Staat um das Jahr 1000 /Internationale Symposium, Ed. Sommer P. - Praha, Filosofia Verlag, 2001
8. Brackmann A. Der “Römische Erneuerungsgedanke” und seine Bedeutung für die Riechspolitik der Deutschen Kaiserzeit. - Berlin, 1932. – 468 s.
9. Chaloupecký V. Radla-Anastasiu, druh Votěchův, organizátor uherské církve // Bratislava, 1927. – I. - S.210-211.
10. Charvat P. Na počátku bylo slovo: české křesťanství do roku tisíc /Studia Archeologica Slovaca Madiaevalia II.-Bratislava, 1999. – 488 s.

11. Chronicon Thitmari Merseburgensis episcopi / Monumenta Germaniae historica Scriptorum (MGHS), nova series, t. IX, ed. Holtzmann R. - Berlin, 1935. - 445 s.
12. Dvorník F. Svatý Vojtěch. - Řím (Roma), 1968. - 299 s.
13. Dvorník F. Zrod střední a východní Evropy. Mezi Byzanci a Římem. - Praha, Prostor, 1999. - 525 s.
14. Fiala Z. Přemyslovské Čechy. Český stát a společnost. - Praha 1974. - 366 s.
15. Gawlas S. O kształt zjednoczonego Królestwa. Niemieckie władztwo terytorialne a geneza społecznoustrojowej odrebności Polski. - Warszawa, Wyd. PAN, 1996. - 588 s.
16. Görffy G. König Stefan der Heilige. - Budapest, 1988. - 402 s.
17. Holinka R. Sv. Vojtěch. - Brno, 1947. - 286 s.
18. Lutovský M., Petráň Z. Slavníkovci mýtus českého dějepisectví. - Praha: Libri, 2004. - 345 s.
19. Mielczarski S. Misja pruska świętego Wojciecha. - Gdańsk, 1967. - 388 s.
20. Müller-Mertens E. Das Zeitalter der Ottonen. - Berlin, 1955. - 411 s.
21. Nový R. Slavníkovci v raně středověkých Čechách / Red. Nový R., Sláma J., Zachová J. Slavníkovci v středověkém písemnictví. - Praha: Nakl. ČSAV, 1987.
22. Schramm P.E. Keiser, Rom und Renovatio. Studien und Texte zur Geschichte des römischen Erneuerungsgedanken vom Ende des karolingischen Reiches bis zum Investiturstreit. - Darmstadt, 1959.
23. Sláma J. Český kníže Boleslav II. // Přemyslovský stát kolem 1000. Na paměť knížete Boleslava II. - Praha, 2000.
24. Šolle M. Od úsvitu křesťanství k sv. Vojtěchu. - Praha: Vyšehrad, 1996. - 501 s.
25. Steinhübel J. Světy Vojtěch a Uhorsko // Svatý Vojtěch Čechové a Evropa. - Praha: Nakl. NLN, 1998
26. Śv. Wojciech, 997-1947. Księga pamiątkowa / Ed. Biernacki Z. - Gniezno, 1947.
27. Třeštík D. Sv. Vojtěch a formování střední Evropy // Sv. Vojtěch, Čechové a Evropa. - Praha, 1997. - 456 s.
28. Voigt H.G. Bruno von Querfurt, Mönch, Eremit, Erzbischof der Heiden und Märtyrer. - Stuttgart, 1907. - 265 s.
29. Zakrzewski S. Boleslaw Chrobry Wielki. - Lwów-Kraków, 1926. - 223 s.
30. Žemlička „Říše“ českých Boleslavů, Slavníkovci a biskup Vojtěch // Środkowoeuropejskie dziedzictwo świętego Wojciecha. - Katowice, 1998.

РЕЗЮМЕ

МИССИОНЕРСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СВ. ВОЙТЕХА СЛАВНИКОВИЧА ПОСЛЕ ИЗГНАНИЯ ИЗ ЧЕШСКИХ ЗЕМЕЛЬ (995 – 997 гг.)

Мокрянин Д. М. (Ужгород)

Св. Войтех стал объединяющей фигурой для восточной и западной церквей. Фигура св. Войтеха соединяет прежде всего чехов и поляков, отношения между государствами которых были не всегда дружественными. Именно над гробницей св. Войтеха в 999 году было обнародовано грамоту о создании первого польского архиепископства, что гарантировало суверенитет Польского государства. Св. Войтех объединяет также чехов с мадьярами, ибо именно он крестил первого венгерского короля Иштвана I Святого. Чешский святой был хорошо знаком с проблемами Центрально-Восточной Европы и, пытаясь приблизиться к их решению, погиб мученической смертью.

Ключевые слова: Св. Войтех, Польское государство, Болеслав II, Венгерское государство, церковь, архиепископство.

SUMMARY

MISSIONARY ACTIVITY SAINT VOYTEH SLAVNIKOVICHA AFTER THE EXPULSION FROM THE LANDS OF CHEZH REPUBLIC (995 – 997)

D. Mokryanin (Uzhhorod)

Saint Voyteh became united figure for the eastern and western churches. The figure of St. Voyteh connects primarily Chezh and Polish people, the relations between the states which were not always friendly.

In 999 just above the tomb of St. Voyteh was released a letter about the first Polish archbishopric which guaranteed the sovereignty of the Polish state. St. Voyteh unites also Hungarians with Chezh because he baptized the first hungarian King Stephen and the Holy. Chezh Saint was well acquainted with the problems of central and eastern Europe, and trying to contribute to their solution and later he was martyred.

Key words: St. Voyteh, the polish state, Boleslav II, the Hungarian state, church, archdiocese.